

ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ

Πρὸς τιμὴν τῶν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Φλωρεντία τῆς Ἰταλίας ἐν συνεδρίῳ συναελθόντων ἀσιανολόγων προσέθηκε πολυτελὲς γεῦμα ὁ κ. Ρόσσης, εἰς ὃ πλὴν ἄλλων παρεκάθησαν οἱ κκ. Ρενάν, Ρόθ, Οὐδέρ, δὲ Ροσσὴ, δὲ Γουβερνάτις καὶ ἄλλοι. Εἰς τὴν κατὰ τὸ γεῦμα ἐκεῖνο ὑπὸ τοῦ ἐπι τῆς Ἐκπαιδείσεως ὑπουργοῦ κ. δὲ Σάγκιτις γενομένην πρόβωσιν ἀπήντησεν ὁ περίπυτος τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ συγγραφεὺς καὶ ὀνομαστὸς ἀσιανολόγος Ἐρνέστος Ρενάν ὡς ἐξῆς:

Σ. τ. Δ.

Κύριοι,

Οἱ ξένοι οἱ προσκληθέντες εἰς τὸ καλὸν τοῦτο συμπόσιον, οὐτινος ἡ μνήμη θὰ μείνῃ ἐν πάσιν ἡμῖν βαθέως ἐντετυπωμένη, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἀποκριθῶσιν εἰς τὴν ἔκφρασιν συναισθημάτων ἀντηχησάντων ἕως εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς ἑαυτῶν καρδίας. Καί, ἐκ βάθους ψυχῆς χαίρομεν βλέποντες τὸ λαμπρὸν θέαμα ἔθνους συμπορευομένου ἐν πλήρει μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυναστείας ὁμοφωνίᾳ τὴν μεγάλην καὶ εὐγενῆ ὁδὸν τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας καὶ συνεπευρημοῦμεν ἀκούοντες τοὺς φιλελευθέρους λόγους ὑπουργοῦ διακηρύσσοντος ὅτι τὸ κοινῇ συμφέρον εἶνε ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐκδηλώσεων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐν πάσαις αὐτῆς ταῖς ἐκφάνσεσιν.

Χαιρετίζοντες δ' ὑμᾶς χαιρετίζομεν τὴν Ἰταλίαν, ἣτις ἔτι καὶ νῦν εἶνε ἐμπειπιστευμένη τὰ ὕψιστα τῆς ἀνθρωπότητος συμφέροντα. Πάντα τὰ ἔθνη ἔχουσι δόξαν ἰδίαν καὶ ἴδια καθήκοντα κατὰ λόγον τῶν ὄσων ἐπραξάν ἢ τῶν ὄσων θὰ πράξωσιν ὑπὲρ τῆς κοινῆς προόδου. Ἄλλ' ὑπάρχουσι δύο ἔθνη πρὸ τῶν ὁποίων πάντα τᾶλλα, καίπερ ἔχοντα καὶ αὐτὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς ἱστορίας, ὀφείλουσι νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν. Καὶ τοῦ μὲν ἐτέρου τῶν ἔθνῶν τούτων τοῦ πάλαι ποτὲ εὐκλεσεστάτου ἢ σικιά μόνον οὕτως εἰπεῖν ἀπομένει τὰ νῦν, εἶνε δὲ τοῦτο ἡ Ἑλλάς, τῆς ὁποίας ὅμως οἰαδῆποτε καὶ ἂν ἦνε ἡ σημερινὴ αὐτῆς κατάστασις μετὰ σεβασμοῦ πρέπει πάντοτε νὰ προφέρωμεν τὸ ὄνομα. Διότι ἡ Ἑλλάς ἐπλασε τὴν τέχνην, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ὅ,τι δῆλα δὴ ἀποτελεῖ τὴν ἀξίαν ἅμα καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἡμετέρου βίου. Ἀλλὰ τῆς δόξης τῆς Ἑλλάδος κατ' ἐλάχιστον εἶνε κατωτέρα ἢ δόξα τῆς Ἰταλίας, ἐπειδὴ ἡ Ἰταλία συνετέλεσεν εἰς τὸ νᾶνα γεννηθῆ ὅ,τι ἔπλασεν ἡ Ἑλλάς.

Κατὰ τὴν ζοφεράν ἐκείνην νύκτα τοῦ μεσαιῶνος, ὅτε ἐπέθειτο τὸ ἀληθές καὶ τὸ καλόν, ἢ Ἰταλία δὲν ἐπαύσατο ἀτενίζουσα πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ὡς πρὸς πολικὴν ἀστέρα. Ἡ Ἰταλία ἀνεκάλυψεν οὕτως εἰπεῖν τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα, ἢ μᾶλλον τὴν κατενόησε, τὴν ἐμάντευσε διὰ τῆς ἰδιοφυίας αὐτῆς ἀναμνήσθητε τῆς καλῆς ἐκείνης ἐπιστολῆς τοῦ Πετράρχου, ἐν ἣ ἀφηγεῖται πόσον μελαγχολικῶς ἐστέναζε βλέπων τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου, τὰ ὁποία περιέβαλλε μὲν δι' ἀληθοῦς λατρείας, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ὅμως ὁ μέγας ἀνὴρ κατενόει ἀναντιρρήτως τὰ θεῖα ἐκεῖνα ἔπη κάλλιον ἢ οἱ τόσοι σοφοὶ οἱ ἔκτοτε ἀτελεύτητα ὑπομνήματα γράψαντες εἰς ἐκάστην συλλαβὴν τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας.

Καὶ τίς λοιπὸν πρωταγωνίστησεν ἐν τῷ ἔργῳ ἐκείνῳ τῷ θαυμαστῷ τῆς τῶν γραμμάτων Ἀναγεννήσεως, τίς ἐγένετο ὁ πρωτοστάτης τῆς ἀσυμβλήτου ἐκείνης ἐπαναστάσεως; Ἡ Φλωρεντία, Κύριοι. Οὐδεμία ἄλλη πόλις πλὴν τῶν Ἀθηνῶν συνετέλεσε τόσον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ὅσον ἡ Φλωρεντία. Ἐνταῦθα πρῶτον ἔμαθεν ὁ κόσμος τὴν ἑλληνικὴν γλώσσαν, ἑκατὸν ἔτη πρὶν ἢ αὕτη διδαχθῆ ἄλλαχού, ἢ δὲ ἐμάθησις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἦτο τότε τὸ μέγιστον βῆμα πρὸς τὸν πολιτισμόν. Διότι τὸ ζήτημα ἦτο νὰ κατανοηθῆ καλῶς ἡ ἀρχαιότης, νᾶντικαταστήσῃ ὁ ἀληθινὸς Πλάτων καὶ ὁ ἀληθινὸς Ἀριστοτέλης τὸν Πλάτωνα τὸν σοφιστικὸν καὶ τὸν βάρβαρον Ἀριστοτέλη.

Ἦσαν ἡμέραι λαμπραὶ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, ὅτε μὲ ὀλίγα ῥάκη ἀριστουργημάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνόει σχεδὸν πλέον οὐδ' αὐτὴ ἡ Ἑλλάς, ἡ μεγαλοφυῆς αὕτη δημοκρατία ἀνεύρισκε τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας τοῦ καλοῦ, ὅτε ὁ Μάρσιλος Φικίνος μεταφράζων τὸν Πλάτωνα διήνοιγε πρῶτος τὰς αἰωνίους πηγὰς τῆς ἰδεολογίας! Ἄλλ' ἂν ἤθελον πλείοτερον νὰ ἐπεκτείνω τὸν περὶ τῆς δόξης τῆς Φλωρεντίας λόγον, ἔπρεπεν δολόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος νὰ συναρᾶζω... Ἰκανὰ ὅσα εἶπον. Ἄς πῖωμεν, Κύριοι, εἰς τιμὴν τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις μετὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐγένετο μήτηρ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ καλοῦ, εἰς τιμὴν τῆς περιδόξου Φλωρεντίας, ἣτις θὰ συνδέσῃ τὴν δόξαν τοῦ παρελθόντος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ μέλλοντος καὶ εἰς ἣν ὀφείλει ἕκαστος ἡμῶν ὅ,τι ἀριστον κέκτηται, τὰς λεπτοτέρας ἀπολαύσεις καὶ τὰ ὕψιστα διδάγματα.

Σ. Κ. Σ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΙΚΗ

Ὁ κ. Παῦλος Λεφῶρ ἐν ἄρθρῳ τινὶ δημοσιευθέντι ἐν τῇ Gazette des beaux-arts (φυλλ. Σεπτεμβρίου 1878) ὑπὸ τὸν τίτλον «Les écoles étrangères de peinture à l'Exposition» ποιῆται μνείαν καὶ περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γραφικῆς, ἧς προϊόντα τινὰ ἐξετέθησαν ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων. Δυστυχῶς ὁσάκις πρόκειται περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς τέχνης εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἢ φαντασία τοῦ συγγραφέως κριτικοῦ μεταφέρεται ἀκουσίως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν. Τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ Φειδίου, τοῦ Ζεύξιδος καὶ λοιπῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν ἀμέσως παρουσιάζονται εἰς τὰ ὅματα παντὸς κριτικοῦ, καὶ τότε τὰ ὀλίγιστα προϊόντα τῶν νέων καλλιτεχνῶν Ἑλλήνων ἀπέναντι τῆς τρομερῆς ταύτης παραθέσεως πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τῆ

οὐσί θέσιν ὀπωσοῦν ἔντιμον; Οἱ γάλλοι κριτικῶφιλον, πιστεύουμεν, ν' ἀναμνησθῶσι τί ἦτο τέχνη ἐν Ἑλλάδι πρὸ πενήτηντα ἐτῶν, ὅτε φιλόσοφοι τοῦ Λαμαρτίνου Πασάδες εἶχον τὰ ἔκτορα τῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς προπυλαίοις τῆς Ἀκαδημίας. Τότε καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν Καλῶν Τεχνῶν εἶχε τέλος ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν δούλων ἐκείνων γενεῶν ὅπου δὲ ὁ Ἀπελ-εξ ἔγραφε τὴν Ἑλένην του καὶ ὁ Ζευξίς τὴν ἀδουμένην Ἀφροδίτην του, οἱ ἀγιογράφοι τῶν ἰσπανῶν, χρησιμεύοντες ἐκ τῶν βυζαντινῶν τύπων οὓς παρέλαβον ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων, κατερίζοντο ὡς ἀπλοῖ χειρῶνακτες τὰ εἰκονίσματα, τὰ ὁποῖα οἱ πιστοὶ ἠγόραζον ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς, εἰς τὰ εἰκονίσματα δὲ ταῦτα ὁ ἀγιασμός ὁ ἱερός ἐδίδοε κύρος καὶ ἀγιότητα, ἀπὸ ἧς τέχνη ἦτο ἀνίκανος καὶ χορηγίῃ αὐτοῖς ἔστω ἡ τὴν ἐλαχίστην καλλιτεχνικὴν ἀξίαν. Ἐν αὐτῇ λοιπὸν χώρᾳ μετὰ παρέλευσιν μόλις τεσσάρων δεκάδων ἐνιαυτῶν, ἐν μέσῳ μυρίων ἀνυπερήφτων δυσχερειῶν ἃς ἐγέννησε φυσικῶ τῷ λόγῳ ἡ ἐρήμωσις τῆς τυρηνίας καὶ ἡ καταστροφὴ ἑπταετοῦς πολέμου, ἐν χώρᾳ τοιαύτῃ, λέμεν, ἠκούσθη καὶ πάλιν τὸ ὄνομα τῆς Τέχνης, καὶ κυβέρνησις δὲ καὶ ἰδιῶται καταγίνονται ὡς ἀναστήσωσιν ἐκ τοῦ θανάτου τὴν δοξασμένην ἀρχαίαν Ἑλλάδα τέχνην. Ἐν τῷ μικρῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι ἀνιδρούθη, πρὸς τὸν ἰσπανικὸν σκοπὸν, Σχολεῖον τῶν Τεχνῶν ἐνθα ἡ ἀρχαία καὶ Γλυπτικὴ κατέχουσι τὴν πρῶτην θέσιν, ἀμφοτέραι δὲ αἱ τέχναι αὐταὶ διδάσκονται ὑπὸ Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, πλείστοι ἐξ ἀπάντων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς τε ἰωνίας καὶ ἐλευθέρας, φοιτῶσι τακτικῶς καὶ ἀνοοῦσι πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῶν, ἀντιπαλαίοντες πλείστοι πρὸς τὰς δυσχερείας ἃς πενία ἀδυσώπητος παρεμβάλλει αὐτοῖς. Τοῦ Σχολεῖου τούτου ἀθηταὶ τῆς γραφικῆς ὑπῆρξαν καὶ ὁ κ. Λύτρας καὶ ὁ κ. Γκίζης, ὧν τὰ ἔργα τιμῶσι σήμερον τὴν ἑλληνικὴν Ἐκθεσιν, καὶ περὶ ὧν ἅπαντες οἱ ἀρχαῖοι ἀγάπῃ περιετῶντες ἐκείνης ἐμνήθησαν μετ' ἐπαίνων καὶ ὁ κ. Πανταζῆς, ὅστις παρεδόθη ἀκολούθως εἰς τὴν Σχολὴν τῶν impressionistes, μαθητῆς τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ὑπῆρξε. Ὅπως εἶμεθα ὅμως δίκαιοι δὲν πρέπει νὰ παρασιωπήσωμεν ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἄλλοι πρὸ τῶν ἡμετέρων παρετήρησαν, ὅπόσον ἄδικος καὶ καταστρεπτικὴ ἀποβαίνει ἡ τοιαύτη παράθεσις τῶν ἡμετέρων πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ὁ δ' ἡμετέρος ἀρθρογράφος εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀρθροῦ του ἀναγνωρίζων τὸ ἀτόπημα τοῦτο, ἀποφασίζει ὅτι εἶναι μάταιον νὰ ἐπικαλώμεθα τὸ παρελθόν, προκειμένου λόγου νὰ μελετηθῆ ἡ παρούσα κατάστασις τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι.

Ἄλλὰ καιρὸς ἤδη ν' ἀφήσωμεν αὐτὸν τὸν κ. Λύτρα νὰ λαλήσῃ. Ἰδοὺ δὲ τί γράφει οὗτος

περὶ τῶν γραφικῶν ἔργων τῆς ἐν Τροκαδέρῳ ἑλληνικῆς Ἐκθέσεως

Ἡ κλασικὴ χώρα τοῦ ἰδεώδους καλοῦ, ἡ χώρα τῶν ὑψηλοτέρων καὶ τελειοτέρων τῆς τέχνης ἐκδηλώσεων, εἶδεν ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων στερευσάσας τὰς δημιουργικὰς αὐτῆς δυνάμεις. Ἐὰν ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἐπέζησεν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἐθνῶν, αἰτία τούτου ἦν τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς κτίρια καὶ αἱ ἀνεξίτηλοι ἀναμνήσεις τῆς ἱστορίας τῆς. Δὲν εἶναι ἄρα μάταιον νὰ ἐπικαλώμεθα τὸ παρελθόν ἀπέναντι τοῦ παρόντος;

Ἡ Ἐκθεσις τῆς Ἑλλάδος κατέχει ἐλάχιστον χῶρον ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως. Μὴ ἔχοντες ἐντολὴν νὰ μελετήσωμεν τὰ τῆς γλυπτικῆς ἔργα, θέλομεν πραγματευθῆ περὶ ἐκείνων τῆς γραφικῆς, ἅτινα δὲν στεροῦνται οὔτε διαφέροντος οὔτε ἀξίας, μαρτυροῦσι μάλιστα ὅτι οἱ Ἕλληνες καλλιτέχναι ἔχουσι ἐμφυτον τὸ αἶσθημα καὶ ἐμφυτον τὴν πρὸς τὸν χρωματισμὸν λατρίαν.

Ὁ κ. Ν. Λύτρας, ὄνομα οὐχὶ πολὺ γνωστὸν ἡμῖν, εἶναι ὑπογεγραμμένος εἰς πολλοὺς ὠραίους πίνακας, ὧν αἱ ὑποθέσεις ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἡθῶν. Ἡ ἀρπαγεῖσα νεάνις, ἡ Ὀρρανή, τὸ Φίλημα, ἡ Παραμονὴ τοῦ νέου ἔτους, εἶναι τοσαῦται εὐάρεστοι συνθέσεις, ἔχουσαι χρῶμα γλυκὺ καὶ διαυγές ἐν ταῖς συνθέσεσι ταύταις παρατηροῦνται λευκά τινα θαρραλέως ἀποσπασθέντα ἐπὶ φωτεινοῦ ἐμβαδοῦ, καὶ τὰ λευκά ταῦτα δὲν στεροῦνται δυνάμει οὔτε γλυκύτητος.

Ἐν τῷ πίνακι αὐτοῦ Ἀραβῶν ἐν Ἑλλάδι, ὁ κ. Γκίζης ἐνεπνεύσθη ἐπίσης ἐκ τῶν πατροπαράδοτων ἐθίμων ὁ πίναξ αὐτοῦ, καλῶς συντεθειμένος καὶ μετὰ πολλῆς λεπτότητος γραφεῖς, ἔχει τὸν γενικὸν τόνον ὑπόξανθον καὶ καταλείπει τερπνοτάτην ἀνάμνησιν εἰς τὸν θεατὴν. Ὁ κ. Γκίζης ἐξέθηκε συνάμα μίαν κεφαλὴν ἄραβος, σπουδὴν ὑψηλοῦ χαρακτῆρος καὶ ἰσχυρὰς ἐκτελέσεως.

Ὁ κ. Θ. Πάλλης, εἰς τῶν μᾶλλον διακεκριμένων μαθητῶν τοῦ ἐργαστηρίου Jerome, ἀποστέλλει ἔργα ἐκ τοῦ προχείρου εἰς τὰς ἐνιαυσίους ἡμῶν ἐκθέσεις. Ἡ θαλαμηπόλος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἡ Νάσλη παίζουσα τὴν κιθάραν, ἡ χορεύτρια Νουρμαχάλη καὶ Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν, ἀπαρτίζουσι τὸν κλῆρον αὐτοῦ ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, καὶ ὁ κλῆρος οὗτος εἶναι καὶ λίαν ἀνθηρὸς καὶ λίαν κομψός.

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα μίαν καλλίστην Εἰκόνα γυναικῆς, ἔργον τοῦ κ. Ρίζου, μαθητοῦ τοῦ κ. Cabanel, καὶ ἑτέραν Εἰκόνα ἀνδρός, ἔργον τοῦ κ. Ζυδιᾶ, ἔχουσαν ἰκανὴν ἀξίαν διὰ τε τὴν δύναμιν τῆς διαπλάσεως καὶ τοῦ χρωματισμοῦ.

Ὁ διαμῆνων ἐν τῇ Βελγικῇ κ. Πανταζῆς, ἀποστέλλει ἐνίοτε ἔργα του εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν Παρισίων, ἀκολουθεῖ δὲ τὰς εἰς τοὺς ἡμετέρους impressionistes προσφιλεῖς παραδόσεις. Αἱ ἀπο-

στολαί αὐτοῦ εἰσὶ πολλαὶ καὶ ποικίλαι, ζωγραφεῖ δὲ πρόσωπα, τοπεῖα, χιόνας καὶ θαλάσσας. Ὁ σπουδαιότερος τῶν πινάκων του φέρει τίτλον *Σκληρὰ ἀνάγκη*, πρόκειται δὲ περὶ μουσικοῦ δυστυχήσαντος καὶ παίζοντος εἰς τὰς ὁδοὺς βιολίον πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸν βίον· ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δυστυχοῦς τούτου ἀναγινώσκονται λείψανα ἀξιοπρεπείας, ἣτις διαφαίνεται καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πενιχρᾷ αὐτοῦ θέσει. Ἡ σπουδὴ αὕτη, ἣτις ἀνήκει εἰς τὴν σχολὴν τῶν πραγματιστῶν, ἔχει δεινὴν τὴν ἔκφρασιν καὶ ἰσχυρὸν τὸν χρωματισμὸν».

Καὶ τοιαύτας μὲν κρίσεις ἐπιφέρει ὁ κ. Λεφὼρ περὶ τῶν ἐκτεθέντων ἔργων τῶν ἐλλήνων ζωγράφων· ἅπαντες δὲ ὅσοι ἔγραψαν περὶ αὐτῶν τὰς αὐτὰς ἢ παραπλησίας περιήπου κρίσεις ἐπέφερον. Κυρίως τὰ ἔργα τῆς τέχνης, ὅπως ἀρέσκωσιν εἰς τοὺς δυναμένους νὰ κρίνωσι, πλὴν τῶν ἄλλων ἀπαραιτήτων ἀρετῶν, δέον πρὸ πάντων νὰ φέρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν σφραγίδα τῆς πρωτοτυπίας, καὶ τοῦτο ὀφείλουσι καλῶς νὰ νοήσωσιν οἱ ἡμέτεροι καλλιτέχναι. Πολὺ δὲ ἐλκύνουσι τοὺς ἐπαίνους τῶν κριτικῶν αἱ συνθέσεις ἐκεῖναι αἵτινες λαμβάνονται ἀπὸ τῶν ἐγχωρίων ἠθῶν καὶ ἐθίμων, καὶ ἰδίως τῶν ἐλληνικῶν, διὰ τὸν λόγον ὅτι τοιαῦται συνθέσεις παρουσιάζουσιν ἀείποτε νέον τι εἰς τὰ ὄμματα τῶν Εὐρωπαίων. Τὰ ἐλληνικὰ ἔθιμα εἰσὶ μεταλλεῖον τὸ ὁποῖον μένει εἰσέτι ἀνεκμετάλλευτον, εὐφυῆς δὲ ζωγράφος δύναται νὰ ἐπινοήσῃ πληθὺν συνθέσεων ὅλως νέων καὶ πρωτοτύπων. Προτρεπόμεν δὲ ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους καλλιτέχνας νὰ μελετήσωσι καλῶς τὸν ἐλληνικὸν βίον καὶ εἰς τοῦτο τὸ ἔργον νὰ ἐπιδοθῶσι ἀπὸ τῆς μελέτης ταύτης δύνανται ν' ἀρυσθῶσιν ὕλην πλουσίαν πρὸς ἀσκίην τῆς γραφίδος των. Τοιοῦτω τρόπῳ μικρὸν κατὰ μικρὸν δύναται νὰ σχηματισθῇ ἀληθῶς ἐλληνικὴ τέχνη, δυναμένη νὰ παραβληθῇ ποτὲ πρὸς τὰς λοιπὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν. **

ΟΙ ΚΟΥΑΚΕΡΟΙ ΕΝ ΤΗ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν ἐπεσέφθη ἐσχάτως μεγάλη συνοδεία κουακέρων καὶ κουακερίδων.

Ἡ αἵρεσις αὕτη τῶν κουακέρων ἐγεννήθη ἐν Ἀγγλίᾳ, ἰδρυθεῖσα τῷ 1647 ὑπὸ Γεωργίου Φόξ, σανδαλοποιοῦ. Τῷ δὲ 1660 ἀπεβιβάσθησαν τὸ πρῶτον εἰς Ἀμερικὴν οἱ κουακεροὶ ἔχοντες ἠγεμόνα τὸν Γουλιέλμον Πέν καὶ καταλαβόντες τὰς γαίας αἵτινες ἐκ τοῦ ἀρχηγοῦ ὠνομάσθησαν Πενσυλβανία. Εἶνε δὲ 300,000 χιλιάδες κουακέρων ἐν Ἀμερικῇ διακρινόμενοι ἐκ τῶν παραξένων αὐτῶν τρόπων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐνδυμάτων. Ἐχουσι πῖλον πλατύχειλον καὶ μέλαν φόνεμα ἄνευ κομβίων οἱ ἄνδρες, αἱ δὲ γυναῖκες φόνεμα μέλαν καὶ ποδιὰν πρασίνην. Οὐδέποτε ἀποκα-

λύπτουσι τὴν κεφαλὴν οὐδ' ἐνώπιον βασιλέων, πρὸς πάντας δ' ἀνεξαίρετως λαλοῦσιν ἐνικῶς.

Οἱ κουακεροὶ δὲν παραδέχονται μυστήρια, οὐδὲ λατρείαν τινὰ ἐξωτερικὴν, οὐδ' ἐκκλησιαστικούς βαθμούς. Οὐδέποτε ὀμνύουσι, εἰς δὲ τὰ δικαστήρια προσερχόμενοι πιστεύονται ἐπὶ μόνῃ τῇ ἀπλῇ διαβεβαίωσει των. Δὲν θέλουσι νὰ πορευθῶσιν εἰς τὸν πόλεμον καὶ καταδικάζουσι τὸ θέατρον, τὴν μουσικὴν, τὰ τυχερὰ παιγνίδια, τὸ κυνήγιον κλ. Εἶνε δὲ ἄνθρωποι ἀμέμπτων ἠθῶν, φιλόανθρωποι, ἐντιμοὶ ἔμποροι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλοῦσιοι.

Συνερχόμενοι ἐντὸς αἰθούσης ἄνευ τινὸς στολισμοῦ κἀνήνται ἀκίνητοι καὶ σιωπηλοὶ, πολλὴν ὥραν ἀναμένοντες τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἄκρας σιγῆς ἀναπηδᾷ τις τῶν παρακαθημένων, εἶτε ἀνῆρείτε γυνή, καὶ ἐκ τοῦ σπασμωδικοῦ τρόμου ὑπὸ τοῦ ὁποίου καταλαμβάνονται πάντα τὰ μέλη του, οἱ πάντες ἐνοοῦσιν ὅτι ὁ κουακερός, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενος ὁ *τρέμων*, ἐνεπνεύσθη· λαλεῖ δὲ οὕτως ὥραν πολλὰν ἐκ τοῦ προχείρου, τοῦτον διαδέχεται δεύτερος, τρίτος, τέταρτος, οὕτως ὡστε πολλάκις δύναται τις νὰ κούσῃ πέντε καὶ ἔξ λόγους κατὰ σειράν. Ἄλλ' ἐνίοτε ὅμως μάτην ἀναμένουσι τὴν ἐμπνευσιν πολλὰς ὥρας καὶ ἀναγκάζονται νὰ διαλυθῶσιν ἄπρακτοι.

Καὶ οἱ μὲν ἀκραιφνεῖς κουακεροὶ περιορίζονται εἰς τοὺς λόγους καὶ μόνους, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν *τρεμόντων* ὑπάρχουσι καὶ αἰρετικοὶ, οἱ χορεύοντες λεγόμενοι. Οὗτοι κατοικοῦσι πενήκοντα μίλια μακρὰν τῆς Νέας Ἰόρκης καταγινόμενοι εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ κοινότης δὲ αὐτῶν αὕτη σύγκειται ἐξ ἀνδρῶν μόνον καὶ γυναικῶν εὐρώστων καὶ ῥωμαλέων καὶ πολλαπλασιάζεται διὰ μόνου τοῦ προσηλυτισμοῦ. Τὴν ἡμέραν πάντες ἐργάζονται κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ μόνον τὴν Κυριακὴν συνέρχονται ἐν τῷ ναῷ. Ἡ μόνη δὲ ἱεροτελεστία αὐτῶν εἶνε τὸ νὰ χορεύωσι, τὸ νὰ περισφρόνται ταχύτατα, νὰ ψάλλωσι καὶ νὰ πηδῶσι, καὶ τοῦτο ἐξακολουθεῖ ἕως οὗ πάντες οἱ συνελθόντες καταπέσωσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ των ἀνάισθητοι ὑπὸ τοῦ καμάτου.

Οἱ κουακεροὶ ἕνεκα τῶν παραξένων αὐτῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων πολλάκις κατεδιώχθησαν. Ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ ἐπὶ πολλὸν χρόνον κατεκλείοντο ἐν τοῖς φρενοκομείοις ὡς παράφρονες νομιζόμενοι. Μόλις δὲ τῷ 1689 ἐγένετο ἀνεκτὴ ἡ αἵρεσις αὐτῶν καὶ τότε πλέον ἠδυνήθησαν νὰ ζήσωσιν ἐν ἀνέσει καὶ κατὰ τὴν ὀρεξίν των. Ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ πολὺ ὀλίγον ἠδδοκίμησαν οἱ κουακεροὶ, μόνον δὲ ἐν Ὀλλανδίᾳ ἰδρυσαν ἀποικίαν τῷ 1658 μέχρι σήμερον σωζομένην. Ἄλλ' ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω ἐν Ἀμερικῇ ἀκμάζει ἡ αἵρεσις αὕτη κατὰ τὰς κεντρικὰς Πολιτείας, μάλιστα δὲ ἐν Μαρυλάνδῃ καὶ Πενσυλβανίᾳ.